

РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

**О Н О В Л Е Н Н Я З М І С Т У , Ф О Р М Т А
М Е Т О Д І В Н А В Ч А Н Н Я І В И Х О В А Н Н Я
В З А К Л А Д А Х О С В І Т И**

Збірник наукових праць

Наукові записки
Рівненського державного гуманітарного університету

Випуск 8 (51)

Заснований в 1996 році

Рівне – 2014

ББК 74.20

О - 59

УДК: 37: 371: 372: 373: 374: 376: 378: 379

Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти: Збірник наукових праць.

Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету. Випуск 8 (51). — Рівне: РДГУ, 2014. — 181 с.

Збірник наукових праць містить статті Всеукраїнської науково-практичної конференції «Актуальні проблеми сучасної дидактики в контексті вимог інформаційного суспільства», проведеної в Рівненському державному гуманітарному університеті 17-18 жовтня 2013 р., з загальноосвітніх проблем навчання, компетентнісного підходу, розвитку творчого потенціалу особистості, використання сучасних інформаційних засобів на уроках в загальноосвітніх навчальних закладах.

Матеріали можуть бути корисними для науковців, практичних працівників, викладачів та студентів вищих, професійно-технічних і загальноосвітніх навчальних закладів.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Головний редактор:

Пальчевський Степан Сергійович – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет).

Заступник головного редактора:

Янцур Микола Сергійович – кандидат педагогічних наук, професор (відповідальний редактор) (Рівненський державний гуманітарний університет).

ЧЛЕНИ РЕДАКЦІЙНОЇ КОЛЕГІЇ:

Бех Іван Дмитрович – доктор психологічних наук, професор, дійсний член НАПН України (Інститут проблем виховання АПН України);

Безкорвайна Ольга Володимирівна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Вербець Владислав Володимирович – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Воробійов Анатолій Миколайович – кандидат педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Дем'янчук Анатолій Степанович – доктор педагогічних наук, професор, дійсний член АНВШ України (Міжнародний економіко-гуманітарний університет ім. академіка Степана Дем'янчука);

Карпенчук Світлана Григорівна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Коваль Ганна Петрівна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Литвиненко Світлана Анатоліївна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Лісова Світлана Валеріївна – доктор педагогічних наук, професор, дійсний член АПСН (Рівненський державний гуманітарний університет);

Малафійк Іван Васильович – доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПСН (Рівненський державний гуманітарний університет);

Павелків Роман Володимирович – доктор психологічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Петренко Оксана Борисівна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Поніманська Тамара Іллівна – кандидат педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПСН (Рівненський державний гуманітарний університет);

Руденко Володимир Миколайович – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський інститут слов'язнознавства Київського славістичного університету);

Тищук Віталій Іванович – кандидат педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПСН (Рівненський державний гуманітарний університет);

Ямницький Вадим Маркович – доктор психологічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет).

Затверджено Вченою радою Рівненського державного гуманітарного університету (протокол № 7 від 28.02.2014 р.).

Збірник затверджений ВАК України як наукове фахове видання, в якому можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукового ступеня доктора і кандидата наук з педагогіки (постанова Президії ВАК України №1-05/7 від 9.06.1999 р. та додатки до постанови ВАК України від 11.10. 2000 р. № 1 – 03/8 і від 30.03.2011 р. № 1 – 05/3).

За достовірність фактів, дат, назв і т. п. відповідають автори статей. Думки авторів можуть не збігатися з позицією редколегії. Рукописи рецензуються і не повертаються.

Адреса редакції: 33028 м. Рівне, вул. Остафова, 31. Рівненський державний гуманітарний університет

ISBN 966 — 7281 — 09 — 10.

© Рівненський державний гуманітарний університет, 2014

корекції синдрому дефіциту уваги головна роль належить поведінковій психотерапії. Основним моментом поведінкової програми корекції є зміна оточення дитини в сім'ї та в дошкільному закладі з метою створення сприятливих умов для подолання симптомів.

Перспективу подальшого дослідження вбачаємо у апробації методів візуалізації, медитації, аутогенного тренування в корекції поведінки дітей з синдромом дефіциту уваги та гіперактивністю.

ЛІТЕРАТУРА

1. Альтхерр П. Гиперактивные дети. Коррекция психомоторного развития / П. Альтхерр, Л. Берг, А. Вельф, М. Пассольт. – М.: Издательский центр «Академия», 2004. – 280 с.
2. Брызгунов И.П. Психосоматика у детей / И.П. Брызгунов. – М.: Психотерапия, 2009. – 480 с.
3. Заваденко Н.Н. Гиперактивность и дефицит внимания в детском возрасте / Н.Н. Заваденко. – М.: Издательский центр «Академия», 2005. – 180 с.
4. Моница Г.Б. Гиперактивные дети. Психолого-педагогическая коррекция / Г.Б. Моница, Е.К. Лютова-Робертс, Л.С. Чутко. – СПб.: Речь, 2007. – 220 с.
5. Трошин В.Н. Болезни нервной системы. Профилактика и методы лечения / В.Н. Трошин. – М., 2005. – 360 с.
6. Чутко Л.С. Синдром дефицита внимания с гиперактивностью и сопутствующие расстройства / Л.С. Чутко. – СПб.: Хока, 2007. – 160 с.

О.И. КОСАРЕВА. СИНДРОМ ДЕФИЦИТА ВНИМАНИЯ С ГИПЕРАКТИВНОСТЬЮ: ПРИЧИНЫ ВОЗНИКНОВЕНИЯ И ПУТИ КОРРЕКЦИИ

Резюме. В статье описаны особенности проявления, причины возникновения и пути коррекции синдрома дефицита внимания с гиперактивностью у детей дошкольного возраста. Основной акцент сделан на использовании методов поведенческой психотерапии.

Ключевые слова: синдром дефицита внимания с гиперактивностью, поведенческая психотерапия, коррекционная программа.

O.I. KOSARYEVA. ATTENTION DEFICIT HYPERACTIVITY DISORDER: CAUSES AND CORRECTION

The summary. This article describes the features of manifestation, causes and ways to overcome the attention deficit disorder in preschool children. The main emphasis is placed on the use of behavioral therapy techniques in work with hyperactive children.

Key words: attention deficit disorder with hyperactivity, behavioral therapy, corrective program.

Одержано редакцією 27.11.2013 р.

УДК: 37 (091): 271. 2-731 (477. 82)“ 18/19”

І.Б. ЛЕВЧУК (ТИМОЧКО)

ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ ПРОБЛЕМИ ПРОСВІТНИЦЬКО-ГРОМАДСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПРАВОСЛАВНИХ БРАТСТВ ВОЛИНИ (2 ПОЛ. ХІХ – ПОЧАТКУ ХХ СТ.)

Резюме. У статті проаналізовано науково-теоретичні засади та категоріальний апарат проблеми просвітницько-громадської діяльності православних братств Волині другої половини ХІХ – початку ХХ століття.

Ключові слова: просвітницько-громадська діяльність, православне братство, методологічний апарат, системний підхід.

Постановка проблеми. Духовне відродження держави, розпочате ще на поч. 90-х рр. ХХ ст., відбувається на складному соціальному ґрунті, що проявляється у кризі моралі, яка пронизує усі сфери нашого життя. Тому на сучасному етапі розвитку освіти й науки з огляду на нагальні потреби гуманізації українського суспільства необхідним є повернення до відродження християнських моральних цінностей у виховному процесі молоді. Особливої **актуальності** набуває вивчення досвіду таких громадсько-релігійних організацій, як православні братства, з метою вивчення і використання традицій духовно-просвітницької і добродійної мети їхньої діяльності та способів її реалізації у науково-освітній практиці виховного процесу сучасного суспільства. У зв'язку з цим **метою нашої наукової статті** є більш детальне вивчення науково-теоретичних засад та визначення категоріального апарату просвітницько-громадської діяльності православних братств як носіїв духовно-моральної культури.

Аналіз досліджень і публікацій. Теоретичні засади нашого дослідження склали концептуальні ідеї науковців (І. Блаурберг, Я. Верменич, М. Зеленов, Ю. Семенов, С. Смирнов, С. Стельмах, Е. Юдін [1; 2; 8; 12; 14; 16]). Значними для ретроспективного аналізу визначення теорії заснування православних братств є наукові праці С. Голубева, О. Єфіменко, А. Савича, С. Соловйова І. Флерова, [5; 7; 11; 15; 17].

Виклад основного матеріалу. Теоретичний аналіз проблеми просвітницько-громадської діяльності православних братств детермінований міждисциплінарним характером самого об'єкта дослідження. Для його виконання нам необхідно було залучити методологічний апарат філософії та соціології релігії, культурології, історії, історії педагогіки.

У площині *філософії релігії* – об’єктивації релігійного відношення людини до дійсності, положення про концепцію буття віруючої людини. Враховуючи, що членами православних братств були віряни православної церкви, філософія релігії дає можливість осмислити їх ставлення до просвітницької діяльності в громаді як відповідної канонам православної церкви. Науковці відзначають, що провідною характеристикою філософії релігії є її людиномірність, що суттєво впливає на формулювання висновків нашого дослідження, оскільки вони повинні мати особистісний і громадський характер [9, 4].

Соціологія релігії окреслює релігію як соціальний інститут, який має певні чітко окреслені функції в суспільстві і від їх виконання залежить діяльність інших соціальних інститутів – насамперед, освіти й культури; а просвітницько-громадська діяльність окреслюється як різновид соціальної діяльності в духовно-релігійному просторі Волині. У межах цієї галузі людського знання вивчаються відносини між релігією і суспільством, тому вона має важливе методологічне значення для нашого дослідження, адже діяльність православних братств у 2 пол. XIX – на поч. XX ст. стосувалася не лише осіб духовного звання, а передусім світського населення Волині, представники якого ставали членами православних братств або ж могли розраховувати на допомогу й просвітницьку зацікавленість братств.

Методологічні засади *культурології* є значущими для нашого дослідження, оскільки православ’я, як і будь-яка інша релігія, присутня на території досліджуваного регіону, має величезне культурне значення для українського народу та його культурного розвитку. Культура, як зазначає П. Сорокін, – це сфера духовної, ціннісної, комунікативної організації суспільства, яка визначає норми поведінки, мислення, почуттів різних прошарків населення [18]. Важливим у межах нашого дослідження є поняття духовної культури, яке визначається як синергетична сукупність понять, уявлень, вірувань, почуттів і переживань особистості.

Культурологічний підхід є значущим для теоретичного аналізу проблеми нашого дослідження ще й тому, що просвітницько-громадська діяльність православних братств Волині розгорталася у межах культурного простору України XIX – поч. XX ст., а роль і значення православних братств Волині розглядалися в аксіологічному, адаптаційному, людинотворчому, світоглядному відношенні.

Безперечно, провідні методологічні засади нашого дослідження почерпнуті нами з *методології історії*: історична специфіка волинського регіону, історичний досвід діяльності православних братств в XVI – XVIII ст., історичні закономірності відновлення просвітницької діяльності братств у 2 пол. XIX ст., історичні передумови й тенденції розвитку православного братського руху.

У методології історії ми запозичили декілька провідних теоретичних підходів, які були апробовані в процесі розвитку історичної науки і тепер використовуються в історії педагогіки як необхідні для цілісного й системного аналізу історико-педагогічних явищ і процесів [14; 16]. До таких підходів відносяться, насамперед, історико-генетичний, історико-порівняльний, історико-системний.

Історико-генетичний підхід (Я. Верменич, М. Зеленов та ін.) [2; 8] дав нам можливість розглядати просвітницько-громадську діяльність православних братств у 2 пол. XIX – на поч. XX ст. як закономірний розвиток братського руху в попередні століття, а також культурно-освітньої моделі православ’я впродовж усього періоду його існування. Застосування історико-генетичного підходу дає можливість: виявити закономірності розвитку православного братського руху як історико-педагогічного феномена в умовах волинського регіону; визначити сутність співвідношення суб’єктивного і об’єктивного в історичних процесах (у нашому випадку – особистісного внеску членів православних братств та об’єктивного фактора їх існування в освітньому просторі Волині); окреслити православні братства як громадські організації, які мають кількостотолітню історію і вироблені на основі історії свого існування традиції, закономірності й тенденції просвітницько-громадської діяльності. *Історико-системний підхід* в історико-педагогічних дослідженнях дозволяє нам розглядати історико-педагогічні явища як системні утворення, тобто такі, які мають свою структуру і самі є частиною більш системних утворень. Провідні засади системного підходу в педагогічній науці представлені в наукових працях І. Блауберга, Ю. Семенова, Е. Юдіна та ін. [1; 12]. Виходячи з базових положень історико-системного підходу, просвітницько-громадська діяльність православних братств може бути охарактеризована в сукупності компонентів, кожен з яких має своє смислове й функціональне навантаження. Визначаючи напрями й види просвітницько-педагогічної діяльності православних братств, ми також підкреслюємо їх системний характер, оскільки без характеристик системності і сама діяльність православних братств не може бути окреслена як окреме історико-педагогічне явище з ознаками завершеності й цілісності. *Історико-порівняльний підхід* в історико-педагогічних дослідженнях дає можливість здійснити компаративний аналіз проблеми дослідження, виходячи з його порівняння з іншими історико-педагогічними явищами, які мають схожі характеристики або ознаки. Таким чином, на засадах історико-порівняльного підходу у нашому дослідженні просвітницько-громадська діяльність православних братств співвіднесена з: культурно-освітньою, освітньою, благодійною діяльністю інших громадських утворень на території Волині.

Крім аналізу провідних теоретичних підходів, науково-теоретичний аналіз проблеми дослідження просвітницько-громадської діяльності православних братств 2 пол. XIX – поч. XX ст. передбачає *вивчення базових категорій і понять*. До таких у межах теми і завдань нашого дослідження ми віднесли: – категорію “православне братство” як базову категорію, відображену в об’єкті дослідження; – категорію “просвітницька діяльність” як провідну діяльнісну (функціонально-смислову) категорію, що характеризує об’єкт вивчення в межах дисертаційного дослідження; – категорію “громадська діяльність” як базову організаційно-структурну категорію, що визначає специфіку створення й організації функціонування досліджуваного явища.

Розглянемо більш детально зазначені вище категорії.

Категорії “*братство*” і “*православне братство*” є основоположними для цілісного аналізу проблеми дослідження, оскільки характеризують його об’єкт. Братство як поняття, яким окреслюється певна організаційна структура, виникло в Європі ще у XV ст. “Довідник з історії України” кваліфікує братства як “релігійні та культурно-просвітницькі організації українських міщан, які виникли при церковних парафіях в Україні в XV – XVII ст. Спочатку братства носили релігійно-благодійницький характер – опікувалися церквою, дбали про її побудову та обслуговування, влаштовували громадські богослужіння, місцеві церковні урочистості, братські обіди, допомагали бідним і хворим братчикам, організовували шпитали та ін. У XVI ст. братства набули великого громадсько-політичного і національно-культурного значення” [6].

Вивчені нами в ході дослідження джерела свідчать, що в історіографії існує декілька теорій походження братств як історичного явища та наукового поняття. Серед науковців побутовали різні теорії походження братств та специфіки їх діяльності. Беручи до уваги історико-культурні зміни, що відбувалися у суспільстві та зумовили відновлення традиції розвитку братського руху, виникла потреба в достеменному дослідженні історії цього явища.

Дослідник історії С. Соловійов вважає, що братства беруть свій початок від “братчин”, які існували в Новгороді, Пскові та інших містах [15]. С. Голубев вважав, що братства “Південно-Західної Русі” розвинулися під впливом розвитку права опіки над церквами, яке існувало у XV-XVII століттях. На думку вченого, у маєтках відомих магнатів виникало явище патронату – покровительства над церквами, який здійснювали ті ж магнати; в містах, які за магдебурзьким правом мали власне самоврядування й не були феодальною власністю окремих осіб, створювався колективний патронат” парафіян даної церкви [5]. Теорії “колективного патронату” в деякій мірі притримувався і професор А. Савич, зазначаючи, що закріплення самого поняття “братство” (XVI-XVII ст.) за громадськими утвореннями витікає з поняття “колективного патронату”, висуваючи на перший план церковний елемент у діяльності братств, підпорядковує йому всі інші сторони цієї діяльності (зокрема, боротьбу проти національного поневолення), позбавляє цю діяльність політичного характеру [11]. Дуже поширеною версією виникнення братств України та Білорусії було їх походження на основі цехових організацій. Автором цієї теорії став І. Флеров, який репрезентував її у 1857 р. [17, 18-19]. Із своєрідною теорією походження українських (і взагалі будь-яких) братств виступила О. Єфіменко у статті “Південно-руські братства” [7]. Науковець поставила собі за мету знайти “материнську форму”, від якої нібито походять найрізноманітніші братства та їм подібні організації, де б і коли б вони не виникали (у тому числі, звичайно, і українські братства XVI-XVII ст.).

Аналіз “братств” як категорії історико-педагогічної науки дозволяє зробити висновок, що вони відродилися та набули поширення у 2 пол. XIX ст. в західному та південно-західному регіонах Російської імперії, маючи істотні відмінності від своїх попередників – середньовічних громадсько-політичних та культурно-освітніх організацій. У братському русі XIX ст. відродилася роль виразника великодержавної ідеї про єдність території та історичного шляху східнослов’янських народів. Попри спільні характеристики, притаманні просвітницько-громадській діяльності братств тієї доби (більшою мірою зумовлених безкомпромійною ідеологічною позицією царської влади), братства південно-західних губерній мали самобутні національно-етнічні особливості, які впливали на характер їх діяльності [3, 34].

Таким чином, проаналізувавши категорію „*православне братство другої половини XIX – початку XX століття*”, ми визначаємо його як культурно-просвітницьку організацію, яка виникла або відродила свою діяльність в цей період задля благодійної й культурно-просвітницької підтримки сфери освіти й культури певного регіону.

Категорія “*просвітницька діяльність*” аналізується в історії педагогіки у різноманітних аспектах. Так, В. Павленко у своєму дисертаційному дослідженні зазначає, що просвітницька діяльність – це різновид людської діяльності (зокрема, й професійної), спрямований на поширення знань серед різних прошарків населення, в тому числі на благодійних засадах [10]. Безперечно, просвітницьку діяльність часто пов’язують з Просвітництвом – широкою ідейною течією, яка об’єднувала мислителів XVII-XVIII ст. і протидіяла феодалізму як філософській концепції. Проте епоха Просвітництва була чітко окреслена в часі і просторі, натомість просвітництво, як різновид діяльності, може виявлятися у будь-який час, в будь-якому соціумі і реалізуватися будь-якими людьми чи громадами, цільові орієнтири яких лежать у площині поширення просвіти серед населення (у нашому випадку – православного).

Просвітницька діяльність у системі категорій і понять нашого дослідження пов’язана з громадською. Категорія “*громадська діяльність*” є допоміжною у межах проблематики нашого дослідження, оскільки дозволяє характеризувати діяльність православних братств як таку, що здійснюється у складі організованих співтовариств – громадських утворень, які пройшли складний шлях розвитку і становлення. Розвиток діяльності православних братств упродовж трьох століть призвів до того, що вони стали не лише усталеними громадськими утвореннями, але й визначальним чинником для оцінки рівня організованості православної громади, яка здійснювала просвітницький вплив на культурно-освітнє середовище загалом. У словниково-довідниковій літературі та наукових працях поняття “громадський” визначається як ознака дії, явища, процесу у розумінні “такий, що створений громадою” [4, 58].

Найближчим до поняття “громадський” у межах завдань нашого дослідження вважаємо “громадський рух”, який окреслюється як “добровільне формування людей, що виникає на основі їхнього свідомого

волевиявлення відповідно до спільних інтересів, прав і свобод” [13, 285]. У цьому відношенні просвітницько-громадська діяльність православних братств і є тим різновидом діяльності, який здійснюється окремими особами чи групами в межах громадського утворення, що визначає мету, засади, зміст, форми і методи цієї діяльності.

Здійснений вище категоріально-понятійний аналіз поняття “*просвітницько-громадська діяльність православних братств*” дозволяє визначити її як різновид людської діяльності (зокрема, й професійної), що реалізується окремими особами чи групами відповідно до цілей і змісту діяльності православного братства як громадського утворення, та спрямований на поширення знань серед різних прошарків населення, в тому числі й на благодійних засадах.

Висновки. Отже, у нашому дослідженні проаналізовано науково-теоретичні засади, категоріальний апарат проблеми просвітницько-громадської діяльності православних братств як істотно-педагогічного явища. Доведено, що теоретичний аналіз проблеми дослідження ускладнюється її міждисциплінарним характером, який зумовлює необхідність залучення методологічного апарату різних гуманітарних наук – філософії, соціології, педагогіки, історії, культурології. На основі вивчення філософських, історичних, культурологічних, соціологічних та педагогічних праць у дослідженні визначено провідні теоретичні підходи (історико-генетичний, історико-порівняльний, історико-системний) до проблеми дослідження, що використовуються в історії педагогіки як необхідні для цілісного й системного аналізу історико-педагогічних процесів та явищ. Доведено, що категорії “братство” і “православне братство” є основоположними для цілісного аналізу проблеми дослідження, оскільки характеризують його об’єкт; а в результаті категоріального аналізу в статті виокремлено специфіку понять “православне братство 2 пол. XIX – поч. XX ст.” та “просвітницько-громадська діяльність православних братств”.

ЛІТЕРАТУРА

1. Блауберг И.В. Становление и сущность системного подхода / И.В.Блауберг, Э.Г.Юдин. – М.: Наука, 1973. – 88 с.
2. Верменич Я. Теоретико-методологічні проблеми історичної регіоналістики в Україні / Ярослава Верменич. – К.: Інститут історії України НАНУ, 2003. – 516 с.
3. Гаврилюк С.В. Історичне пам’яткознавство Волині, Холмщини і Підляшшя (XIX – початок XX століття): [монографія] / С.В. Гаврилюк. – Луцьк: РВВ „Вежа”, Волинський державний університет імені Лесі Українки, 2002. – 532 с.
4. Головащук С.І. Словник-довідник з правопису та слововживання / С.І. Головащук / АН УРСР. Ін-т мов-ва; за ред. В. М. Русанівського. – К.: Наук. думка, 1989. – 952 с.
5. Голубев С.Т. Библиографические замечания о некоторых ставропигиальных церковно-славянских книгах, преимущественно кон. XVI и XVII ст. / С.Т. Голубев // Труды Киевской Духовной Академии. – 1876. – Т. 1. – С. 121-161.
6. Довідник з історії України: у 3 т. / за ред. І. Підкови та Р. Шуста. – Т.1. – Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://history.franko.lviv.ua/dovidnyk.htm> (03.10.2013). – Назва з екрану.
7. Ефименко А. Южнорусские церковные братства / Александра Ефименко // Слово. – 1880. – № 10-11. – С. 82-98.
8. Зеленев М.В. Сущность, формы и функции исторического знания и познания. Методы изучения истории. Классификация источников. В помощь студентам и аспирантам / М.В. Зеленев. – Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://www.opentextnn.ru/history/?id=1943> (07.09.2013). – Назва з екрану.
9. Кассієр Є. Людський світ простору і часу / Є. Кассієр // Філософська і соціологічна думка. – 1992. – № 5. – С. 3-12.
10. Павленко В.В. Освітньо-просвітницька діяльність іноземних педагогів на Волині (XIX – початок XX ст.): дис. на здобуття наук. ст. канд. пед. н.: 13.00.01 – загальна педагогіка та історія педагогіки / Віта Віталіївна Павленко. – Житомир, 2010. – 299 с.
11. Савич А. Нариси з історії культурних рухів на Україні та Білорусі в XVI-XVIII ст. / А. Савич. – Київ: [б.м.в.], 1929. – 184 с.
12. Семенов Ю. Мир – системный подход / Ю. Семенов. – Електронний ресурс. – Режим доступу: http://scepsis.ru/library/id_1086.html (14.09.2013). – Назва з екрану.
13. Смелзер Н. Социология / Н. Смелзер; под ред. В.А. Ядова. – М.: Феникс, 1994. – 688 с.
14. Смирнов С.А. Тенденції релігійної ситуації в Україні / С.А. Смирнов // Християнство і культура: історія, традиції, сучасність: збірник наукових праць. – Полтава, 1998. – С. 156-158.
15. Соловьев С.М. Братчины / С.М. Соловьев // Русская беседа. – 1856. – №4. – С. 108-117.
16. Стельмах С. Історична наука в Україні епохи класичного історизму (XIX – початок XX століття) / С. Стельмах. – К.: Академкнига, 2005. – 274 с.
17. Флеров И. О православных братствах, противоборствующих унии в Юго-Западной России, в XVI, XVII и XVIII столетиях / И. Флеров. – Санкт-Петербург: [б.м.и.], 1857. – 314 с.
18. Sorokin Pitirim A. Society, culture, and personality: their structure and dynamics. A system of general sociology. Cooper square publishers, inc. / Pitirim A. Sorokin– New York, 1962. – Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://www.questia.com/PM.qst?a=o&d=94476772> (07.02.2011). – Назва з екрану.

И.Б. ЛЕВЧУК (ТЫМОЧКО). ТЕОРЕТИЧЕСКИЙ АНАЛИЗ ПРОБЛЕМЫ ПРОСВЕТИТЕЛЬСКО-ОБЩЕСТВЕННОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ПРАВОСЛАВНЫХ БРАТСТВ ВОЛЫНИ (2 ПОЛ. XIX-XX СТ.)

Резюме. В статье проанализировано научно-теоретические основания и категориальный аппарат проблемы просветительско-общественной деятельности православных братств Волыни второй половины XIX – начало XX века.

Ключевые слова: просветительско-общественная деятельность, православное братство, методологический аппарат, системный подход.

I.B. LEVCYUK (TYMOCUK). THEORETICAL ANNALYSIS OF THE ORTHODOX BROTHERHOOD'S ACTIVITY PROGRAM IN VOLYN' (2 HALF OF XIX – BEG. OF XX CENTURIES)

The summary. The article deals with the analysis of scientific and theoretical principles and categorical apparatus of educational and public activity of Orthodox brotherhoods program in Volyn' (II half of IXX – beg. of XX centuries).

Key words: educational and public activity, Orthodox brotherhoods, methodological apparatus, systemic approach.

Одержано редакцією 20.12.2013 р.

УДК: 370 + 155. 2 + 153. 35 + 352. 177

О.А. ЛИСТОПАД

ПРОБЛЕМА ДІАГНОСТУВАННЯ ТВОРЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ У ДІТЕЙ У ЗАХІДНІЙ ЄВРОПІ І США

Резюме. Розглянуті особливості організації діагностування творчого потенціалу особистості в XIX-XX віках. Проведено історичний аналіз проблеми організації діагностування творчого потенціалу особистості в XIX-XX віках в Західній Європі і США. Розглянуті концептуальні положення найбільш відомих теоретичних моделей, які є основою для розробки тестів діагностування творчого потенціалу особистості. Визначено причини, які затримують становлення творчого потенціалу дитини.

Ключові слова: творчий потенціал особистості, діагностування творчого потенціалу особистості.

Постановка проблеми. Діти – головне національне багатство, це давно зрозуміли у Західній і Північній Європі (Велика Британія, Німеччина, Франція, Швейцарія та ін.) і Сполучених Штатах Америки, де створена дієва система заохочення і розвитку творчого потенціалу дітей. Педагоги і психологи цих країн (на які у нас прийнято рівнятися) вважають непорушною теорію, згідно якої кожна дитина може стати видатною людиною, інтелектуальною елітою нації. Тому створення умов для розвитку творчих можливостей дитини, починаючи з дошкільного віку, є надійним способом відтворення інтелектуальної еліти нації.

Психологами і педагогами в Західній Європі і США накопичений багатий практичний досвід в галузі діагностування творчого потенціалу особистості. Окрім виявлення творчого потенціалу, шляхом спостереження, існують і спеціальні методи діагностики, безліч різних тестів на наявність конкретних якостей і характеристик особистості – рівня інтелекту, мислення, волі, пам'яті тощо. Для організації діагностування творчого потенціалу дітей, ще у дошкільному віці, організується поетапна, або ступінчаста стратегія діагностики. На першому етапі відбір здійснюється на основі широкого спектру характеристик творчого потенціалу за допомогою тестів, організованого спостереження, різних оцінюючих процедур, які повинні максимально повно відображати усі сторони і прояви дітей. На другому етапі, використовуються більш точні і більш специфічні діагностичні процедури (у тому числі більш складні та тести), відповідно до цілей відбору кандидатів для спеціальних програм навчання.

В 1895-96 роках у США вперше було створено два національні комітети, які мали сформувавши загальний напрям тестологічних досліджень. Вже тривалий час в Західній Європі і США існують організації, які займаються діагностуванням творчого потенціалу особистості: «Міжнародна асоціація з оцінки шкільної успішності (IEA)»; компанія «PROMETRIC» надає послуги у галузі автоматизованого тестування і керує роботою понад 3500 центрів тестування, які знаходяться у 140 країнах світу; компанія «Virtual University Enterprises (VUE)» (створена в 1997 р.) має 2500 центрів тестування в 110 країнах світу та ін.

Найбільш поширеними серед спеціальних методів є тести інтелекту. Добре сконструйовані тести вимірюють не лише знання дитини, а й рівень володіння основними розумовими операціями: аналізом, синтезом, екстраполяцією, узагальненням, вмінням робити висновки та ін. Існує велика кількість методик для виявлення як творчих здібностей дітей в окремих видах творчості, так і прагнення до творчості взагалі. На наш погляд, цінним буде дослідити, як така всеохоплююча і системна робота з діагностування творчого потенціалу особистості склалася в цих країнах. Тому у нашому дослідженні ми звернулися до проблеми діагностування творчого потенціалу дітей у XIX-XX століттях у Західній Європі і США.

Аналіз психолого-педагогічної літератури засвідчив, що проблема організації діагностування творчого потенціалу особистості є предметом дослідження в деяких публікаціях: «Відношення до соціальної адаптації у творчо обдарованих дітей в Росії і США» (2004) [6]; «Виявлення творчого потенціалу дошкільників за допомогою тесту Е.П. Торренса» (2007) [1]; «Навчання в США: робота з обдарованими дітьми» (2010) [7]; «Освіта обдарованих дітей і молоді: державна політика США» (2011) [9]; «Навчання обдарованих дітей в Західній Європі» (2011) [11].

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	3
<i>Васьківська Г.О.</i> Людиноцентризм як домінанта формування у старшокласників системи знань про людину.	4
<i>Кондрашова Л.В.</i> Здоров'язберігаючий аспект навчання як актуальна проблема сучасної дидактики.	8
<i>Тадеев П.О., Борисюк Л.Р.</i> Вітчизняні та зарубіжні концепції обдарованості: порівняльний аналіз.	12
<i>Петрук Л.П.</i> Становлення і розвиток проблемного навчання у педагогіці.	15
<i>Галатюк Ю.М.</i> Творча та інформаційна функції навчання у контексті сучасної освітньої парадигми.	18
<i>Байкачова К.В.</i> Моральне виховання як психолого-педагогічна проблема: історичний аспект.	21
<i>Ваколюк А.М.</i> Теоретико-прикладні засади розвитку фізичної культури.	24
<i>Васьківський М.В.</i> Професійне самовизначення старшокласників: ціннісно-орієнтований підхід.	27
<i>Вербець ВВ.</i> Ризики ескалації соціально-психологічного дискомфорту особистості.	30
<i>Глінчук Ю.О.</i> Аспекти охорони праці при використанні інформаційних технологій у освітньому середовищі.	34
<i>Грицюта О.Ф.</i> Важливість закладів відпочинку християнської орієнтації для розвитку особистості підлітка.	38
<i>Дем'янчук В.А., Риженко І.М., Чабан В.Й.</i> Культура безпеки людини – безпека суспільства в ХХІ столітті.	42
<i>Коваль В.В.</i> Вікові особливості фізичного виховання учнів у закладах професійно-технічної освіти України.	46
<i>Косарева О.І.</i> Синдром дефіциту уваги з гіперактивністю: причини виникнення та шляхи корекції.	51
<i>Левчук (Тимочко) І.Б.</i> Теоретичний аналіз проблеми просвітницько-громадської діяльності православних братств Волині (2 пол. ХІХ – початку ХХ ст.).	54
<i>Листопад О.А.</i> Проблема діагностування творчого потенціалу у дітей у Західній Європі і США.	58
<i>Мишкарьова С.В.</i> Організаційні засади діяльності Братства православних богословів у Польщі (1934-1938 рр.).	62
<i>Нечипорук Л.І.</i> Випереджуюча освіта як основа гармонійного соціоприродного розвитку суспільства ХХІ століття.	65
<i>Оксенюк О.В.</i> Особливості формування громадянської компетентності в учнів (досвід Рівненської української гімназії).	68
<i>Павлюк Г.С., Безкоровайна О.В.</i> Інтерактивні форми та методи виховання гуманності в дітей молодшого шкільного віку у контексті розвитку культури спілкування.	71
<i>Пелех Л.Р.</i> Особливості взаємовідносин суб'єктів ціннісно-зорієнтованого підходу в навчально-виховному процесі (Україно-Польський досвід).	74
<i>Світельська-Дірко С.В.</i> Виховання відповідальності учнів молодших класів засобами казки в творчості В.О. Сухомлинського.	78
<i>Стельмашук Ж.Г.</i> Дисциплінованість особистості школяра: до проблеми термінології.	81
<i>Стихун Л.П., Стихун Н.В.</i> Використання елементів театрального мистецтва у сучасній педагогічній практиці загальноосвітніх шкіл.	84
<i>Суботюк В.І.</i> Науково-методичні засади екологічного виховання молодших школярів у світлі вимог інформаційного суспільства.	88
<i>Трохимчук І.М.</i> Система екологічного виховання учнів основної школи в сучасних умовах.	91
<i>Ціпан Т.С.</i> Формування ціннісного ставлення підлітків до держави в умовах дитячо-юнацьких об'єднань.	95
<i>Чорноус В.П.</i> Творчість особистості у дискурсі практичної психології.	99
<i>Янцур М.С.</i> Профорієнтаційна компетентність учнів основної школи, яка формується в процесі трудового навчання.	101
<i>Біляковська О.О.</i> Модифікація оцінювання у новітньому форматі уроку.	106
<i>Волкова В.В.</i> Компетентнісний підхід у навчанні міжкультурної комунікації іноземною мовою.	108
<i>Галатюк М.Ю.</i> Навчально-пізнавальна компетентність старшокласників крізь призму системного і діяльнісного підходів до процесу едукції.	112
<i>Гнедко Н.М.</i> Дидактичні основи використання засобів віртуальної наочності на уроках української мови та літератури.	115
<i>Гринькова Н.М.</i> Дидактичний аспект організаційних форм і методів театральної педагогіки.	120
<i>Дереза І.С.</i> Взаємозв'язок навчання і самоосвітньої діяльності в професійному саморозвитку студентів.	124
<i>Дмитришина Н.М.</i> Генетична площина актуальних проблем дидактики у світлі чернечого виховання на теренах Західної України (30-ті рр. ХХ ст.).	127
<i>Жулаєва В.О.</i> Забезпечення валідності й надійності тестів протягом життєвого циклу.	129
<i>Косянчук С.В.</i> Формування ціннісно-сміслових орієнтацій старшокласників в умовах особистісно-орієнтованого навчання.	132
<i>Лопатинська І.С.</i> Емоційно сприятливе середовище як умова результативності вивчення іноземної мови учнями.	136
<i>Мандрик Н.В.</i> До проблеми сучасного уроку української мови.	139
<i>Просенюк А.І.</i> Взаємодія дошкільних навчальних закладів та сім'ї в процесі впровадження особистісно розвивального вектору навчання.	142
<i>Рябовол Л.Т.</i> Правові предметні компетенції як показники профільної правової предметної компетентності (критерії визначення рівнів сформованості).	145
<i>Шутяк В.Г.</i> Про політехнічну освіту молодших школярів.	150

<i>Рибачук І.Г.</i> Дидактичні ідеї в педагогічній спадщині А.С. Макаренка.	153
<i>Тимощук О.С.</i> Зміст підготовки майбутніх вчителів технологій у галузі охорони праці.	156
<i>Войтович О.П., Сергієнко В.П., Войтович І.С.</i> Створення та використання навчальних ВІКІ-ресурсів з природничих дисциплін.	159
<i>Совгар О.М.</i> Постаць Ю. Романчука в історико-педагогічних працях.	165
<i>Приймак О.П.</i> Формування загальнонавчальних умінь та навичок у першокласників на уроках математики ..	168
<i>Маланюк М.М.</i> Модель розвитку творчих математичних здібностей учнів ліцею засобами інформаційних технологій.	171
<i>Шевчук О.А.</i> Мотивація ведення безпечного, тверезого, здорового способів життя в процесі вивчення дисципліни «БЖД».	175
<i>Відомості про авторів.</i>	178